

HABERLER

Uluslararası Nevruz Bilgi Şöleni (22 Mart 2010, Ankara)

Türkiye’de 2010 yılı Nevruz’u, diğer yıllardan farklı olarak UNESCO’nun tanıklığında kutlandı. Bilindiği gibi, Birleşmiş Milletler Teşkilatına bağlı UNESCO, 2009 yılı genel kurulunda Türkiye, İran, Hindistan, Pakistan, Azerbaycan, Özbekistan ve Kırgızistan’ın teklifiyle 21 Mart Nevruz Bayramı’nı, korunması gereken somut olmayan kültürel miras listesine almıştı.

Ülkemizde 2010 yılı Nevruz’u, söz konusu karar doğrultusunda devlet kuruluşlarımızca daha zengin bir program çerçevesinde ele alınıp kutlandı. Devlet kutlama programı Kültür ve Turizm Bakanlığı, TÜRKSOY Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı işbirliğiyle hazırlanıp uygulamaya konuldu. 18 Mart-31 Mart 2010 tarihleri arasında kapsayan program, 18 Mart 2010 tarihinde İstanbul’da başlayıp Ankara, Afyon, Kırşehir, İzmir, Paris’te UNESCO binasındaki kutlamaların (29 Mart 2010) ardından 30 Mart 2010 tarihinde Strasbourg’da (Müzik ve Kongre Sarayı Schweitzer Salonu) sona erdi.

21 Mart, Türkiye’de Nevruz’la birlikte üç önemli olayın daha yıl dönümüdür. 1. Dünya Şiir Günü’dür. 2. Dünya Ormancılık Günü’dür. Ormancılık Haftası bu gün başlar. 3. 1973 yılında aramızdan ayrılan ünlü halk şairi Âşık Veysel Şatıroğlu’nun ölüm yıl dönümüdür (21 Mart 1973). Bu üç önemli olay dolayısıyla Nevruz şölenleri daha da anlam ve önem kazanmış, Cumhurbaşkanımız Sayın Abdullah Gül, Nevruz ateşini Dünya Ormancılık Günü dolayısıyla katıldığı Ankara Altınpark’taki tören sırasında yakmıştır. Nevruz ve Dünya Ormancılık Günü aynı törenle kutlanmıştır.

Türk dünyasından bilim adamları, halk oyunları ve müziği topluluğu sanatçıları ile ressamların katıldığı Nevruz kutlamalarında iki önemli bilgi şöleni yer alıyordu. 1. Uluslararası Nevruz Bilgi Şöleni, 2. Ölümünün 37. Yılında Âşık Veysel Paneli.

Uluslararası Nevruz Bilgi Şöleni 22 Mart 2010 Pazartesi günü saat 14.00-18.00 arasında Gazi Üniversitesi Mimar Kemaleddin Salonu'nda yapıldı. Bilgi Şöleni; Kültür ve Turizm Bakanlığı, TÜRKSOY Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı ile Gazi Üniversitesi Türk Halk Bilimi Araştırma ve Uygulama Merkezinin işbirliğiyle düzenlenmişti.

Şölenin açış konuşmasını Gazi Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Rıza Ayhan yaptı. Sayın Rektör, klasik rektör konuşmalarının dışında, dünyadaki yılbaşı, yenigün kutlamalarının tarihçesi konusunda, kâğıda bağlı kalmaksızın geniş bilgi vererek herkesi şaşırttı. Âdeti bir bildiri sunmuş oldu.

Şölende bildiri sunmak üzere Türk dünyasından davet edilen bilim adamı ve uzmanlar, ülkelerindeki Nevruz kutlamaları hakkında bilgi vermek üzere görevlendirilmişlerdi. Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü Genel Müdürü Mahmut Evkuran'ın başkanlığını yaptığı birinci oturumda sırasıyla şu bildiriler sunuldu:

- *Prof. Dr. Muharrem Kasımlı: Azerbaycan Türklerinde Novruz Bayramı Merasimi
- *Doç. Dr. Almaz Nurazhan: Kazakların Millî Bahar Bayramı Naurız
- *Alibek Kuzerbayev: Kazak Halkının Naurız'ı Kutlama Geleneği ve Özellikleri
- *Meretmuhammet Orazov: Türkmenistan'da Novruz Âdetleri
- *Prof. Dr. M. Öcal Oğuz: Türkiye'de Nevruz Geleneği

Birinci oturumdaki bildirimlerde anlatılanlar içinde üzerinde durulması gereken birkaç noktaya işaret ekmekte yarar görüyorum. Azerbaycan'ın ünlü halk bilimcilerinden Prof. Dr. Muharrem Kasımlı, Azerbaycan'da Nevruz öncesindeki dört çarşamba (su, od/ateş, hava/yel, toprak çarşambası) kutlanması geleneğinin 1980'den sonra İran'dan alınıp uygulamaya konulduğunu, Sovyet Dönemi öncesindeki Nevruz Bayramlarında bu geleneklerin olmadığını söyledi. Doç. Dr. Almaz Nurazhan, Kazakistan'da Nevruz'un yılbaşı, bahar bayramı ve Hz. Nuh'un tufandan sonra karaya ilk ayak bastığı gün olarak kutlandığını belirtti. Prof. Dr. M. Öcal Oğuz, Nevruz'un Türk dünyası ve komşu ülkelerde UNESCO tanıklığında ilk defa kutlandığını vurgulayarak, şubat ve mart aylarında dünya halk kültüründe mevcut kutlamalardan örnekler verdi. Türkiye'deki kutlamalardan görüntüler sundu.

Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü Başkanı Prof. Dr. Naciye Yıldız'ın yönettiği ikinci oturumda ise şu bildiriler sunuldu:

- *Prof. Dr. Alimcan İnyet: Uygur Türklerinde Nevruz Kutlama Geleneği
- *Prof. Dr. Gamırzan Davletsin: Tatarlarda Nauruz Bayramının Tarihçesi
- *Şevket Öznur: Kıbrıs'ta Nevruz ve Nevruz'la İlgili Etkinlikler
- *Dr. Ahat Salihov: Başkurdistan'da Naurız

*Timur Davletov: Sibirya Türklerinde Yılbaşı Kutlamaları

*Doç. Dr. İsmet Zaatov: Kırım Türklerinin Nevruz Kutlamaları

Bu bölümde dinlediğim bildirimlerde dikkatimi çeken birkaç husus üzerinde kısaca durmak istiyorum. Uygur Türklerinde, Nevruz'da yenilen yedi çeşit yiyeceğin adı “k” harfi ile [kaymak, katık, kurt (kurutulmuş peynir), kuymak, katlama, kuyruk ciğer, kuzu eti] başlıyor. Oysa, Azerbaycan ve Türkiye’de adları “s” harfiyle başlayan yedi yiyeceğe önem veriliyor. Kıbrıslı soydaşlarımız, atasözlerindeki “mart dokuzu” kavramını Miladi Takvim’le 9 Mart kabul edip bu tarihe rastlayan haftanın sonunda, pazar günü kırlara çıkıp yemekler yiyip eğlenerek Nevruz’u kutluyorlarmış. Oysaki, “mart dokuzu” terimi Rumi Takvim’in kullanıldığı dönemlerden kalma olup Miladi Takvim’le 21 Mart tarihine tekabül etmektedir. Ne yazık ki Kıbrıslı soydaşlarımız Nevruz’u yanlış günde kutluyorlar.

Bilgi Şöleni, Prof. Dr. M. Öcal Oğuz’un değerlendirme konuşmasıyla sona erdi.

Bu yılki Nevruz kutlamaları sırasında; 21 Mart 1973 tarihinde aramızdan ayrılan, Türkiye’de halkın sazı ve sözünü en çok beğendiği 20. yüzyıl saz şairlerinden Âşık Veysel Şatıroğlu da bir panel ve konserle anıldı. Gazi Üniversitesi Türk Halk Bilimi Araştırma ve Uygulama Merkezinin düzenlediği “Ölümünün 37. Yılında Âşık Veysel Paneli”, 19 Mart 2010 Cuma günü Mimar Kemaleddin Salonu’nda yapıldı. Saat 14.00’de başlayan panelin başında Âşık Veysel’in torunu Nazender Süzer “Dedem Âşık Veysel” konulu bir slayt (saydam) gösterisi sundu. Böylece, katılımcı ve dinleyiciler Âşık Veysel’i salonda, yanlarında hissettiler.

Panelin açılış konuşmaları, Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Öcal Oğuz ve Rektör Prof. Dr. Rıza Ayhan tarafından yapıldı. Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Pakize Aytaç’ın yönettiği panelde sırasıyla şu konuşmalar yapıldı:

*Prof. Dr. Ali Berat Alptekin: Âşık Veysel’in Konserlerinde Halk Nesrinden Yararlanılması

*Prof. Dr. M. Öcal Oğuz: Ossiancılık ve Âşık Veysel

*Doç. Dr. Ali Yakıcı: Halk Şairi Âşık Veysel’in Türkü Geleneği Üzerindeki Etkisi

*Yrd. Doç. Dr. Armağan Elçi: Müzik Yönü ile Âşık Veysel

Kalabalık bir dinleyici topluluğu tarafından izlenen panelden sonra saat 19.00’da Gazi Konser Salonu’nda “Veysel Türküleri” konulu konsere geçildi. Cengiz Özkan, Cenk Güray, Miyase Bayramoğlu ve İlay Çelik’in solist sanatçı olarak yer aldığı konserte Veysel’in türküleri büyük bir başarıyla çalınıp söylendi.

“Nevruz Bilgi Şöleni” sırasında Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü’nün hazırladığı bir Nevruz broşürü dağıtıldı. Broşürde, “Atatürk Nevruz Bayramı Kutlamalarında (22 Mart 1922)” alt yazılı bir fotoğraf var. Aynı fotoğraf, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınlarından alınarak Prof. Dr. M. Öcal Oğuz tarafından sunumu sırasında da gösterildi. Büyük Atatürk, 1921 ve 1922 yıllarında

İstiklal Savaşı yıllarında millî birlik ve bütünlüğü pekiştirmek amacıyla Nevruz'un kutlanmasını emretmiştir. 2. İnönü Savaşı'na rastladığı için 1921 yılı kutlamaları çok sönük geçmiştir. Ancak 1922 yılı kutlamaları çok canlı, heyecanlı yaşanmıştır. Gazi, 22 Mart 1922'de Akşehir'dedir. 15 Mart 1922'de gittiği Akşehir'den, Sivrihisar, Çay, Konya ve Iğın'daki inceleme ve manevralardan sonra ancak 17 Nisan 1922 tarihinde Ankara'ya dönebilmiştir. Prof. Dr. Utkan Kocatürk'ün Atatürk kronolojisinde yanlış yoktur. Söz konusu fotoğraf bir at yarışında çekilmiştir. Bu fotoğrafla ilgili yanlışlığı 2004 yılında yayımladığım bir makalede düzelttim (bk. "Atatürk ve Nevruz", *Bilge*, S. 40, Bahar 2004, s. 8-12). Ancak, yanlış hâlâ sürdürülüyor. Çünkü, çok sayıdaki yayın takip edilemiyor anlaşılır. Bilgi şöleninde hem Sayın Mahmut Evkuran'a hem de Sayın Prof. Dr. Oğuz'a yanlışlığı hatırlatma fırsatını bulduk.

UNESCO'nun tanıklığında kutlanan 2010 Nevruz Bayramı'nı Paris ve Strasbourg'a kadar taşıyan TÜRKSOY ile Kültür ve Turizm Bakanlığı yöneticilerini kutluyoruz. Diğer yandan, en son kurulmasına rağmen her halk kültürü olayına sahip çıkan, gün geçtikçe etkinliğini artıran Gazi Üniversitesi Türk Halk Bilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi yönetici ve öğretim üyelerine de teşekkür borçluyuz.

Türk Dünyası İlişkilerinde Yeni Bir Adım:

Nahçıvan Ruhu Sempozyumu

2 Nisan 2010 Cuma günü TBMM Senato Salonu'nda Türk Dünyası için çok önemli bir sempozyum (bilgi şöleni) yapıldı. Cumhurbaşkanımız Sayın Abdullah Gül'ün himayelerinde Altay Kültür Sanat ve Eğitim Vakfı, Avrasya Yazarlar Birliği, Türk Dünyası Yazarlar ve Sanatçılar Vakfı ile Türkiye ve Türk Dünyası'nda Birlik Vakfının iş birliğiyle düzenlenen sempozyum yaklaşık üç yüz civarında bir dinleyici tarafından ilgiyle izlendi. İzleyiciler arasında on kadar eski ve yeni bakan ile milletvekili de bulunmaktaydı.

Sempozyumun düzenlenme amacı; 2-3 Ekim 2009 tarihinde Nahçıvan'da düzenlenen "9. Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları Zirvesi"nin sonunda 3 Ekim 2009 günü imzalanan "Nahçıvan Anlaşması'nın (Türk Konseyi)" önemi ve uygulanması konusunda sivil toplum kuruluşlarının görüşlerini, önerilerini dile getirmektir. Bilindiği gibi 3 Ekim 2009 tarihinde Nahçıvan'da Türkiye Cumhuriyeti, Azerbaycan, Kazakistan ve Kırgızistan Devlet Başkanları, "Türk Dili Konuşan Ülkeler İş Birliği Konseyi (TDKÜİK)" kısaca "Türk Konseyi"nin kuruluş, görev ve yapısını belirleyen anlaşmayı imzalamışlardı. Devlet Başkanları, 1992'den beri düzenlenen dokuzuncu zirvede bu sonuca ulaşarak en önemli adımı atmışlardı.

Kurulması öngörülen "Türk Konseyi"nin teşkilatında Devlet Başkanları Konseyi, Dışişleri Bakanları Konseyi, Türk Dünyası Parlamentosu, Kıdemli Memurlar Komitesi, Aksakallar Konseyi, Konsey Sekreteryası ve Türk Dünyası Akademisi organları bulunmaktadır. Anlaşmaya göre, söz konusu organlardan Türk Konseyi Sekreteryası merkezinin İstanbul, Türk Dünyası Parlamentosu merkezinin Bakü ve Türk Dünyası Akademisi merkezinin de Astana şehirleri olması benimsenmiştir. 3 Ekim 2009 günü bir olumlu adım daha atılmış, merkezi Ankara'da bulunan TÜRKSOY (Uluslararası

Türk Kültürü Teşkilatı) Konseye bağlanmış, genel müdürlük olan yönetim yapısı genel sekreterliğe dönüştürülmüştür.

Hâlen milletvekili ve Altay Kültür Sanat ve Eğitim Vakfı Mütevelli Heyet Başkanı Vahit Erdem'in yönettiği açılış töreninde İstiklal Marşı ve saygı duruşunun ardından açış konuşmalarına geçildi. Sırasıyla Vahit Erdem, Düsen Kaseinov (TÜRKSOY Genel Sekreteri), Azerbaycan, Kazakistan ve Kırgızistan Büyükelçileri, Doç. Dr. Vagif Memmedov (Nahçıvan Devlet Üniversitesi), Prof. Dr. Mustafa İsen adına Emin Kuz (Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreter Yardımcısı) birer açış konuşması yaparak Nahçıvan Anlaşması'nın önemini vurguladılar. Sempozyumu düzenleyenleri kutlayıp başarı dilediler. Son konuşmayı Devlet Bakanı Sayın Faruk Çelik yaptı. Bakan Çelik, konuşmasında Nahçıvan Anlaşması'nın önemine değindikten sonra Bakanlığının çalışmalarıyla Başbakanlığa bağlı Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığının kurulmasına dair kanunun TBMM'de kabul edildiğini açıkladı. TİKA ve Yunus Emre Vakfının çalışmalarından söz etti.

Sempozyum üç panel şeklinde düzenlenmişti. "Türk Dünyası'nın Son Yirmi Yılı" konulu birinci paneli Türk Dünyası Yazarlar ve Sanatçılar Vakfı Başkanı Yahya Akengin yönetti. Panelde, eski Devlet Bakanı Prof. Dr. Ahat Andican, TİKA Başkan Yardımcısı Doç. Dr. Mustafa Şahin ve Doç. Dr. Hasan Ali Karasar, Sovyetler Birliği'nin dağılıp yeni Türk Cumhuriyetlerinin kurulmasıyla başlayan süreci (1990-2010), ülke ve ülkeler arası ilişkiler (siyasi, kültürel, ekonomik) bazında ele alıp incelediler. Devlet Başkanları zirveleri ve alınan kararlar değerlendirildi. Bakü-Ceyhan Petrol Boru Hattı ile Kars-Tiflis-Bakü demiryolunun önemi vurgulandı. Ortak iletişim dili ve ortak alfabeye geçilememesinin nedenleri ve yarattığı sorunlar üzerinde duruldu. Panelin sonundaki tartışma bölümünde, bazı milletvekilleri ile dinleyiciler yaptıkları konuşmalarla panelistlere katkıda bulundular, sorular yöneltip verilen cevapları dinlediler.

Öğle yemeği arasından sonra ikinci ve üçüncü panellere geçildi.

"Türk Dili Konuşan Ülkeler İş Birliği Konseyinin Kurulmasına İlişkin Nahçıvan Anlaşması" konulu ikinci paneli Avrasya Yazarlar Birliği Başkanı Dr. Yakup Deliömeroğlu yönetti. Prof. Dr. Nevzat Yalçıntaş, "21. Asırda Türk Birliği" başlığını koyduğu ve dinleyicilere de dağıttığı konuşmasında Nahçıvan Anlaşması öncesi yapılan çalışmaları özetleyerek anlaşmanın önemli maddelerini açıklayıp uygulamasıyla ilgili görüşlerini dile getirdi. TDK Başkanı Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın, Türk Dünyası'nda ortak alfabe, iletişim dili ve Türk Dünyası Akademisi kurulmasına dair yapılan ve yapılmakta olan çalışmaları özetledi. Türk lehçeleri arasındaki ortak söz varlığını örnekleriyle açıkladı. Bu örneklerle dayanarak, Türk Dünyası'ndaki ortak iletişim dilinin Türkiye Türkçesi olması gerektiğini söyledi. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Ülkü Çelik Şavk, önce Türklük bilimi (Türkoloji) terimi üzerinde durarak, yakın dönemde Türkiye'de söz konusu terimde anlam daralması yaşandığına, bunun yanlışlığına işaret etti. Sonra, Nahçıvan Anlaşması'yla kurulması öngörülen Türk Dünyası Akademisinin görev ve teşkilat yapısına ilişkin önerilerini sıraladı. TÜRKSOY Genel Sekreter Yardımcısı Doç.

Dr. Fırat Pürtaş, Nahçıvan Anlaşması'ndan sonra TÜRKSOY'un teşkilat yapısında yapılan değişiklikleri açıklayarak sözlerine başladı. Daha sonra 1992'de kurulan ve bugün kapısının önünde 14 bayrağın dalgalandığı TÜRKSOY'un, kuruluşundan bu yana gerçekleştirdiği çalışmalar hakkında özet bilgi sundu. Yeni hedeflerini açıkladı.

Dr. Dursun Dağaşan'ın yönettiği üçüncü panelin konusu ise "Geleceğin Türk Dünyası: Görüş, Öneri ve Değerlendirme" olarak belirlenmişti. İlk konuşmacı Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Başkanı Prof. Dr. Turan Yazgan, rahatsızlığı sebebiyle Ankara'ya gelememişti. İkinci konuşmacı tarihçi, Topkapı Sarayı Müzesi Müdürü Prof. Dr. İlber Ortaylı, yaptığı değerlendirme konuşmasında Türkiye'de nüfusun giderek azaldığını belirterek yurt dışında baskı altındaki Ahıska ve Uygur Türklerinin Türkiye'ye yerleştirilmeleri gerektiğini söyledi. Kurulması öngörülen Türk Dünyası Akademisine değinerek, dünyada akademilerin önemini kaybettiğini vurgulayarak, Türk Dünyası bilim adamlarının akademi yerine, uluslararası bilim dernekleri etrafında toplanıp çalışmalarını önerdi. Her alanda üretimin artırılması gerektiğini sözlerine ekledi. Azerbaycan Parlamentosu Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı Dr. Hatem Cabbarlı, yaptığı konuşmada Türk Dünyası'nda eğitim, kültür, ekonomi alanlarında iş birliğinin önemini vurguladı. Kazakistan Avrasya Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezinden Dr. Aygerim Şilibekova ise Türk Dünyası'nda eğitim ve gençlik politikaları üzerinde durdu. Kendisinin Ankara'da yüksek öğrenim gördüğünü belirtip öğrenci alışverişinin önemini, yararlarını açıkladı. Üç yüze yakın dinleyicinin salondan ayrılmadan ilgiyle dinlediği sempozyumun paneller bölümü, Milletvekili Vahit Erdem'in teşekkür konuşmasıyla sona erdi.

TBMM Tören Salonu'nda saat 18.15-19.00 arasında Kültür ve Turizm Bakanlığı Türk Dünyası Müzik Topluluğu; Türkiye, Balkanlar, Kırım, Azerbaycan, Tataristan, Türkmenistan, Kazakistan, Kırgızistan, Uygur Bölgesi, Kafkasya ve Kerkük Türklerinin halk müziğinden örnekler sunduğu bir konser verdi.

Sempozyum, TBMM Başkanı Sayın Mehmet Ali Şahin'in TBMM Tören Salonu'nun alt katında verdiği resepsiyonla tamamlandı.

Nail TAN